

Grrr...hap!

Bijtincidenten door honden

Dat honden kunnen bijten is bekend. In dit artikel krijgt u antwoord op de vragen: hoe gaan we in Nederland om met bijtincidenten? Moet er aangifte gedaan worden? Hoe is dit juridisch geregeld? Kunnen honden in beslaggenomen worden vanwege hun bijtgedrag naar mens en dier? En zo ja, wat gebeurt er dan vervolgens?

Soms doen veel verhalen den ronde over de procedures rondom bijtincidenten, maar de feitelijke regelingen zijn vaak niet goed bekend. Enkele medewerkers van de Gedragkliniek zijn vanuit hun specifieke expertise door de overheid en het OM aangewezen voor het uitvoeren van risico-assessments bij bijtincidenten. In deze infobrief zullen wij op basis van de hierdoor opgedane kennis uiteenzetten wat de op dit moment gangbare procedures en juridische mogelijkheden zijn bij bijtincidenten.

DE PROCEDURES ROND EEN BIJTINCIDENT

Verantwoordelijkheden rondom bijtincidenten liggen primair bij gemeentebesturen (de burgemeester als verantwoordelijke voor de openbare orde en veiligheid) en het OM (Openbaar Ministerie). Een persoon die aangifte wil doen heeft het recht daartoe en de politie is wettelijk verplicht een aangifte op te nemen. Op zijn

minst kan een mutatie worden gemaakt, zodat het incident wordt geregistreerd. Alleen een melding maken is ook mogelijk. Dat kan vaak ook anoniem, hetgeen sommige mensen prettiger vinden. Het is helaas wel gebleken dat het in de praktijk niet altijd even makkelijk is om aangifte te doen. Voet bij stuk houden kan helpen, want soms is politiepersoneel niet altijd even goed ingewerkt op dit onderwerp.

Vaak gaat de hondenbrigade of dierenpolitie in de eerste instantie bij de eigenaar langs van de hond waarover een bijtincident is gemeld. Zij bespreken het probleem en sporen de eigenaar aan om herhaling te voorkomen. Bij een daadwerkelijk bijtincident kan de eigenaar van de hond hulp gaan zoeken bij de dierenarts, een gedragstherapeut of hondenschool, en de hond kan aangelijnd worden gehouden en gemuilkorfd om verdere incidenten buitenshuis te voorkomen.

Bij het overgrote merendeel van de bijtincidenten dat

in Nederland plaatsvindt, komt het niet tot een officiële aangifte. Meestal regelt de eigenaar van de bijtende hond vanuit eigen initiatief en verantwoordelijkheid de nodige hulp en wordt de aangerichte schade vergoed. Alles wordt in den minne geregeld. Slechts zelden wordt dus een strafrechtelijke of bestuursrechtelijke procedure ingezet. Hoe zeldzaam dat is, wordt duidelijk als men bedenkt dat er in Nederland jaarlijks ongeveer 150.000 bijtincidenten plaatsvinden naar personen, en nog veel meer naar honden, uitgevoerd door vele tienduizenden individuele honden (Rapport Hondenbeten in perspectief, 2008).

Mocht het echter wel zover komen dat aangifte wordt gedaan, dan kan dit worden afgehandeld via een strafrechtelijke of een bestuursrechtelijke procedure. Hieronder volgt een korte uiteenzetting hoe deze procedures successievelijk worden afgehandeld en wie verantwoordelijkheid draagt bij welke procedure of afhandeling.

DE STRAFRECHTELIJKE PROCEDURE

Als er één of meerdere aangiftes zijn gedaan over incidenten veroorzaakt door een hond dan kan door de lokale politie proces verbaal worden opgemaakt en kan de Officier van Justitie opdracht geven tot inbeslagname van de betreffende hond. In beslagname kan via deze weg alleen als een incident zeer kort geleden heeft plaatsgevonden: er moet sprake zijn van heterdaad. De lokale politie zal na de opdracht van de Officier de hond die heeft gebeten in beslag nemen. Tevens zal proces verbaal worden opgemaakt. Na inbeslagname zal een hond worden ondergebracht bij een zogeheten opslaghouder op een geheime locatie. De afhandeling van deze procedure behoort onder de verantwoordelijkheid van Dienst Regelingen, een afdeling van het

Ministerie van Economische Zaken (EZ). Vervolgens is het mogelijk dat een Officier van Justitie van een desbetreffend arrondissement een onafhankelijke risico-assessment aanvraagt bij door het ministerie van EZ aangewezen deskundigen. Hiermee zal inzicht worden gegeven in de kans op herhaling aan de hand van een groot scala aan informatiebronnen. Hieruit volgt een advies: teruggave, herplaatsing of euthanasie. Bij een advies voor teruggave of herplaatsing, worden vaak voorwaarden opgelegd. Enkele voorbeelden zijn: een aanlijn- en muilkorfgebod, gedragstraining of -therapie, en castratie. Het advies over een inbeslaggenomen hond wordt vervolgens aan justitie overhandigd en de uiteindelijke beslissing is achtereenvolgens de verantwoording van de: parketsecretaris, Officier van Justitie, Raadkamer, Rechtbank.

Uiteraard is er voor de eigenaar van de inbeslaggenomen hond daarna de mogelijkheid aanwezig om in Hoger Beroep te gaan en eventueel een contra-expertise aan te vragen. Deze contra-expertise is dan wel op eigen kosten.

In de praktijk komt het vaak voor dat een aangifte achteraf gebeurt. Inbeslagname door het OM van de hond kan dan op problemen stuiten, omdat het niet meer op heterdaad is. Meer bruikbaar is dan in vele gevallen de bestuursrechtelijke procedure, via de burgemeester.

DE BESTUURSRECHTELIJKE PROCEDURE

Bij de bestuursrechtelijke aanpak staat de gemeente centraal. Een burgemeester heeft de bevoegdheid tot ingrijpen als aantasting van openbare orde en veiligheid plaatsvindt, of wordt gevreesd. Dit kan leiden tot een aankondiging van maatregelen tegen de eigenaar van de hond, met als doel de hond onschadelijk te houden. Dergelijke maatregelen zijn beschreven in een

Overheidsbeleid bijtincidenten volgens vaste procedures.

APV (Algemene Plaatselijke Verordening). Vervolgens zal tot het daadwerkelijk uitvoeren van de maatregelen worden gekomen. Een eigenaar van de hond kan overigens tegen de aangekondigde maatregelen bezwaar aantekenen.

Inbeslagname en opslag vinden bij deze procedure vaak plaats als er vrees bestaat voor herhaling of als er onrust is in de buurt over een aanwezige hond die als gevaarlijk wordt ervaren. Ook de ernst van een bijtincident speelt een belangrijke rol, evenals de hoeveelheid 'slachtoffers' [in juridische zin] en het type slachtoffer. Zo kan het bijten van een kind of het doodbijten van een hond leiden tot onmiddellijke maatregelen. In sommige gemeentes bestaan formele regels of protocollen voor dit soort situaties, maar beslissingen kunnen ook ad hoc worden genomen.

Ook door een gemeentebestuur kan een onafhankelijk risico-assessment worden aangevraagd, waarna de hieruit voortvloeiende adviezen kunnen worden gebruikt bij de in te stellen maatregelen door de burgemeester. In geval van hoger beroep moet een eigenaar van de bijtende hond zich wenden tot een gemeentelijke bezwaarcommissie, en als dit niet succesvol is, kan de eigenaar de bestuursrechter inroepen.

INBESLAGNAME EN OPSLAG

Voor de opslag zijn door de overheid enkele opslaghouders aangewezen verspreid over het land. Voor opslaghouders gelden speciale gezondheids- en welzijnsregels met betrekking tot de inbeslaggenomen honden. Zo moeten deze honden onder andere dagelijks worden uitgelaten. Als het kan, komen ze met een andere hond op de speelweide, en wordt er dagelijks met deze honden gespeeld en basale gehoorzaamheidstrainingen gedaan. Slechts bij een beperkt aantal gevaarlijke honden kan dit om veiligheidsredenen niet: dit betreft ongeveer tussen de 5% en 15% van de wegens bijtincidenten inbeslaggenomen honden. De agressie manifesteert zich bij deze honden in dusdanige mate dat zij niet veilig uit hun kennel kunnen worden gehaald. In een aantal gevallen wordt de hond extra getraind door de opslaghouders, waardoor het agressieniveau aanzienlijk kan afnemen, maar ook andere gedragsproblemen zoals angst en opwinding kunnen verminderen.

HET INSCHATTEN VAN RISICO'S

Informatiebronnen die gebruikt worden voor de opbouw van het risico-assessment zijn:

- 1) Informatie uit een proces verbaal, of van getuigen over de aard van plaatsgevonden bijtincidenten.
- 2) Informatie over risico-omstandigheden in de leefomgeving van de hond, over de mate van controle die de baas heeft over de hond en over andere aspecten van de relatie hond-baas.
- 3) Informatie over de gezondheidstoestand van de hond.
- 4) Informatie over het gedrag van de hond bij de opslaghouder.
- 5) Informatie uit een gedragstest.

Een onderdeel van een risico-assessment is een gedragstest. Gedragstesten worden nooit meteen na binnenkomst bij de opslaghouder afgenomen. Alleen al transport is voor de meeste dieren een stresserende gebeurtenis. Uit de literatuur is bekend dat het bij de meeste dieren een aantal dagen tot enkele weken duurt, voordat het stressniveau is gedaald (Ruiven et al., 1996). Ook blijkt uit onderzoeks- en beeldmateriaal

dat de bandvorming tussen opslaghouders en hond, zich uitend in steunzoek gedrag gericht op de begeleider, of affectief gedrag zoals vriendschappelijk sociaal gedrag en spelgedrag, enkele dagen tot een paar weken duurt. Voorts blijkt dat een hond na een week of twee zijn kennel als zijn terrein beschouwt (eigen territorium). Gedragstesten worden daarom pas afgenomen na een acclimatisatieperiode van 2-4 weken, en afhankelijk van de toestand van de hond (en uiteraard pas na de officiële afhandeling van de inbeslagnameprocedures door de overheid en het OM, en alleen indien hiervoor een opdracht is).

In geval van afwezigheid van de eigenaar (bij de strafrechtelijke procedure en in sommige gevallen van de bestuursrechtelijke procedure) functioneert de opslaghouders of de vaste verzorger/ster van de hond tijdens de test als baas.

Via een gedragstest confronteert men een hond met een aantal prikkels, die zo goed mogelijk lijken op de prikkels die een hond in het dagelijks leven met de eigenaar zou kunnen tegenkomen en men bepaalt de reactie van de hond op die prikkels. Een dergelijke test vindt meestal plaats op een daartoe geschikte plek bij een opslaghouders of elders, waar men het optreden van irrelevante prikkels tijdens de test kan voorkomen.

Testelementen in een dergelijke test worden zo gekozen en aangeboden, dat een gedifferentieerde reactie van de hond mogelijk is en er bovendien een trend kan worden vastgesteld in plaats van een incidentele reactie. Zo is het aanbevelenswaardig om in een gedragstest meerdere gelegenheden in te bouwen om een bepaald gedrag te

vertonen, en niet slechts één. Om te voorkomen dat de eerste testelementen de hond zodanig beïnvloeden, dat zijn reactie op de volgende testelementen niet meer representatief is, wordt een gedragstest meestal zo opgebouwd, dat minder schrik/angst/agressief gedrag oproepende elementen in het begin zitten en meer provocerende elementen aan het eind.

Een gevalideerde test met voldoende betrouwbaarheid voor het testen van honden met agressie in opslag bestaat niet. De test die het meest deze situatie benadert is de asielenstest zoals gepubliceerd in 1992 door Van den Borg et al.. De huidige gebruikte gedragstest bestaat dan ook uit gevalideerde onderdelen van die asielenstest. Verdere validatie van de gebruikte gedragstest als onderdeel van het assessment is gaande.

Bij de uitvoering van een test wordt zo gestandaardiseerd mogelijk gewerkt. Echter als een hond zeer bang blijkt dan kunnen herstelmomenten worden ingelast, waarbij de hond bijvoorbeeld even kan worden aangehaald door de vaste verzorger/ster. Het gaat hier immers niet om een wetenschappelijk onderzoek als doel van de test, maar om een diagnostisch middel, waarbij zoveel mogelijk informatie wordt verzameld. Bij een te hoog stressniveau worden in zeldzame gevallen ook onderdelen geschrapt en indien bekend is dat de agressie alleen gericht is op een specifieke stimulus, kan een test worden toegevoegd.

DE UITSLAG VAN HET RISICO-ASSESSMENT

Een risico-assessment van een hond wordt opgemaakt door een aantal factoren die daarbij relevant zijn, met elkaar te verdisconteren. De implicatie van elk van deze factoren kan verschillend zijn: sommige dragen direct

Een risico-assessment is geen MAG Test.

bij aan het risico (bijvoorbeeld de kracht van de beet van de hond), andere dragen meer indirect bij, zoals de slechte prognose die voortvloeit uit angstagressie terug te voeren op een slechte socialisatie, of de motivatie en de mogelijkheden van de eigenaar. De uitslag van het risico-assessment is gevat in een glijdende schaal, waarin onderscheid wordt gemaakt tussen risico's naar personen, honden en andere dieren. Het primaire doel van een risico-assessment is een risicoschatting te geven over de hond om het risico voor de Maatschappij zo gering mogelijk te houden.

De uitslag van een risico-assessment is niet te vergelijken met een uitslag van de MAG test: immers, waar de uitslag van de MAG test in termen van goedgekeurd vs afgekeurd is geformuleerd, geeft het risico-assessment een glijdende schaal weer, die bovendien differentieert tussen slachtoffertypen, en gebaseerd is niet alleen op het al of niet bijten gedurende de gedragstest, maar ook op de bijtgeschiedenis, de toegebrachte verwondingen, en de mate van dreigen en bijten bekend uit het proces-verbaal, en gedrag tijdens de periode van opslag. De bedoeling van het assessment is om het risico voor de maatschappij zo klein mogelijk te houden. Daarnaast levert het risico-assessment ook informatie op over bijvoorbeeld achtervolgingsneigingen, territorialiteit, trainbaarheid en het herstelvermogen, hetgeen in de MAG test ontbreekt.

De feitelijke risico-inschatting op basis van de verzamelde informatie, loopt per slachtoffertype (personen, honden, andere dieren) van zeer hoog tot zeer gering en wordt beargumenteerd. Dit wordt gevolgd door een korte karakterschets van de hond. Een risico-assessment is dus maatwerk voor een zo'n objectief mogelijke beoordeling gebaseerd op verschillende beoordelingsmomenten en invalshoeken met een nauwkeurige afstemming op de mogelijkheden van de individuele hond en baas. Tot slot worden aanbevelingen geformuleerd. Deze vormen de basis voor beslissingen die voorts door het OM en gemeentebesturen moeten worden genomen.

Soms kan de afhandeling van juridische procedures behoorlijk wat tijd in beslag nemen. Zo ook bij bijtincidenten. Hier zit natuurlijk wel een aandachtspunt voor de toekomst, want het welzijn van een dier is mede

afhankelijk van een vlotte afhandeling van procedures. Procedureel gezien is inbeslagname en opslag vergelijkbaar met dat van goederen (vgl. brommer) en dieren worden door de wetgever als een zaak gezien. Hopelijk verandert dit in de toekomst en kunnen procedures waarbij dieren zijn betrokken worden versneld.

M.B.H. SCHILDER,
I.A.M. VAN EIJK EN
C.M. VINKE

Door gemeentebesturen en het OM kunnen risico-assessments worden aangevraagd bij de diergedragsdeskundigen, aangewezen door overheid en OM, van de Faculteit Diergeneeskunde, UU.

RELEVANTE WETSARTIKELLEN

Kort samengevat zijn bij bijtincidenten door honden en de afhandeling hiervan de volgende wetsartikelen relevant (uiteraard niet allemaal altijd en tegelijk van toepassing):

- Art. 425a, Wetboek van Strafrecht (W.v.S.), ophitsen van dier tegen een persoon.
- Art. 425b, W.v.S., onschadelijk houden van gevaarlijk dier.
- Art. 300, W.v.S., ophitsing als poging tot zware mishandeling.
- Art. 308, W.v.S., lichamelijk letsel door schuld.
- Art. 350, W.v.S., vernieling.
- Art. 461, W.v.S., terreinvredebreuk.
- Art. 36, Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (GWVD), geen schade of letsel toebrengen zonder redelijk doel.
- Art. 172, Gemeentewet, openbare orde en veiligheid en vrees voor verstoring ervan.
- APV (Algemene Plaatselijke Verordening).